

Vzdělávací obor: **Hudební, taneční a dramatická výchova**

Očekávaný výsledek učení: **UAK-HTD-002-ZV5-004**

Rozvíjí a buduje svůj vztah k hudbě pomocí poslechových činností a propojuje svou zkušenost se základními prvky hudební řeči.

Popis úrovně **Splněno**

- Prostřednictvím poslechových činností si žák buduje elementární základy hudební percepce.
- Pozorně a citlivě vnímá vhodně vybrané hudební dílo.
- Je schopný emocionálně reagovat na atmosféru zvolené hudby.
- Pojmenuje v proudu znějící hudby některé výrazné hudební znaky (např. tempo, dynamiku, kontrasty, změny nálad, některé hudební nástroje).
- V rámci tvořivého poslechu se aktivně zapojuje do činností, při nichž využívá získané dovednosti.
- Vyjádří se ke znějící hudbě a využívá k tomu získané hudební poznatky a dovednosti i zkušenosti z tvořivých aktivit.

Svěcení jara

Autorka materiálu: Marie Sommerová

Anotace

V ilustraci je popsána řada aktivit, během nichž se žáci hlouběji seznamují s baletem Svěcení jara a hudbou k němu od I. Stravinského. Žáci pojmenovávají emoce, které v nich sledování baletu a poslech hudby vyvolávají, učí se rozeznávat nástrojové obsazení. V diskusích porovnávají své vnímání hudby s vnímáním jiných, učí se rozumět rozdílu a respektovat je. Společně hledají souvislosti mezi emočním sdělením díla a prostředky jeho vyjádření (pohybové vyjádření, hudební prostředky, choreografie apod.). Využívají k tomu vlastní zjištění, reflexi zážitku a zkušenosti.

Zadání pro žáky

Pomůcky: karty/obrázky s hudebními nástroji, kartičky s názvy hudebních nástrojů.

Úvodní naladění:

- Učitel pustí žákům na YouTube videoukázku z baletu (tedy ne koncertního provedení, ale baletního představení – na YouTube je mnoho ukázek). Pustí ukázku prvních dvou částí skladby (1. Úvod, 2. Jarní věštba).
- Žáci mohou po zhlédnutí popisovat, co jim balet evokoval, na co mysleli, jak se jim líbil, co si myslí, že vyjadřoval.

Emoční graf

- Žáci se rozdělí do skupin po 4. Každá skupina dostane velký arch papíru a podélně jej rozpůlí čarou.

Na čáře ještě vyznačí polovinu – každá polovina čáry bude pro jinou část skladby. Čáry označují časový průběh skladby.

- Každý žák ze skupiny dostane sadu barevných papírových čtverečků. Učitel znovu pouští ukázkou, každý žák ze skupiny může do horní části čárou přepůleného archu položit čtvereček v barvě, která vyjadřuje emoci, již při sledování vnímají. Může položit v průběhu více čtverečků jak za sebou, tak i nad sebou, dle žákova pocitu. Každý žák pracuje samostatně, ale na společný skupinový papírový arch. Pro orientaci na časové přímce průběhu skladby může učitel na své přímce na tabuli nebo na svém archu ukazovat, v jaké části ukázky se při poslechu nacházíme, nebo na arch naznačit minutáž obou vět (případně to může žákům signalizovat, aby se mohli soustředit na své sledování).
- Členové skupiny následně diskutují o tom, proč určitou barvu na arch položili. Žádné čtverečky se neodstraňují, každý žák má právo na svou emoci.
- Po této diskusi žáci kartičky přilepí. Všechny skupiny dají své archy k sobě a diskutují o shodách a rozdílech. Hledají, kde bylo v představení pro posluchače nejjasnější emoční sdělení a proč, a kde jsou naopak emoce pestré a různorodé a proč. Mohou diskutovat i o tom, pro koho z žáků byla pro emoční sdělení důležitější hudba, pro koho tanec, pro koho scénografie (kostýmy, světla, kulisy apod.), komu se to střídalo, prolínalo apod.

Propojení individuálního a historického kontextu

- Učitel vypráví o premiéře baletu Svěcení jara Igora Stravinského více jak před sto lety v Paříži 29. 5. 1913. Balet je na téma pohanského jarního rituálu obětování mladé dívky, která v kruhu starců tančí svůj předsmrtný tanec.

Při této premiéře v obecenstvu mezi posluchači vznikla z velké části nevole. Charakter hudby byl velmi osobitý, ostrý, agresivní, spousta nepravidelných rytmů, zběsilé melodie... Diváci ten nápor emocí nezvládli v klidu, lidé nesouhlasně křičeli, pískali, vznikl tam chaos, objevila se i fyzická agrese.

Poslech s aktivitou

Následující část uvede učitel tím, že se nyní společně zaměří na skladbu bez baletního provedení.

- Učitel pustí na obrazovce (promítacím přístroji) koncertní provedení skladby – první dvě části (1. Úvod, 2. Jarní věštba), které trvají cca 7 minut. Žáci mají za úkol všimnout si všech hrajících nástrojů. (Doporučené video níže ve zdrojích).
- Po ukázce učitel rozebírá s žáky, které nástroje viděli, jak se jmenují, do které nástrojové skupiny patří.
- Na zem se rozmístí karty s obrázky nástrojů symfonického orchestru. Učitel opět pouští hudební ukázkou. Žáci mají za úkol postavit se k nástroji, který zrovna hraje v daném okamžiku při poslechu. Žáci sledují instrumentaci jak sluchem, tak zrakem z obrazovky ze záznamu živého představení. Když hraje více nástrojů, žáci se snaží pokrýt všechny (tzn. nestojí všichni např. u houslí, ale někdo u trubky, flétny, dle toho, kolik nástrojů hraje současně). Žáci se snaží přesuny dělat rychle a tiše, aby nerušili poslech.

Instrumentální graf

- Učitel zvolí úsek skladby (jednu větu či její část z výše poslouchaných prvních dvou vět) a pustí ji. Žáci mají za úkol nejprve sledovat instrumentální průběh dané části a rozmyslet si, které nástroje v daném úseku hrají a kolikrát.

- Žáci se vrátí do skupin, ve kterých pracovali dříve (např. 3–4 skupiny ze třídy), a ke svému emočnímu grafu, kde jsou v horní části nad čarami průběhu čtverečky emocí. Každá skupina si vytvoří sadu kartiček (rozstřižených papírků) s názvy nástrojů, cca 5× každý nástroj. Učitel zvolí úsek skladby (jednu větu či její část z výše poslouchaných prvních dvou vět) a pustí ji. Žáci mají za úkol pokládat k časové ose do dolní části archu kartičky s názvy nástrojů, které v daném okamžiku hrají, a zaznamenat tak průběh hry nástrojů (např. fagot, klarinet, anglický roh). Nástroje se samozřejmě mohou překrývat, když hrají současně, nebo opakovat. Žáci mohou sami rozhodovat, kdy kartičky položí (např. při změně nástrojového obsazení), nebo učitel sám např. zdvižením ruky tento moment žákům určí. Také je možnost, že si žáci ve skupině rozdělí, kdo jaký nástroj nebo skupinu nástrojů bude „hlídat“.
- Učitel pustí tuto část 2×–3×, aby si žáci mohli po sobě výsledek zkontrolovat. Na závěr kartičky přilepí.
- Skupiny si vzájemně instrumentální grafy porovnají a korigují nepřesnosti.

Závěrečná diskuse

- Při závěrečné diskusi žáci mluví o tom, zda z archů vyplývá nějaká souvislost mezi nástrojovým obsazením a emocemi, co vše pomáhá vytvářet emoční vyznění skladby, jak může ovlivnit emoční sdělení hudby baletní provedení apod.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK kulturní Umění a kultura jako prostředek komunikace KKT-UMK-000-ZV5-001	<i>Vnímá umění a kulturu jako způsob poznávání světa a vypovídání o něm.</i>	- zajišťuji výuku, která aktivně zapojuje žáky do procesu objevování a zkoumání různých forem umění a kultury, používám různé didaktické metody, jako jsou diskuse, skupinové aktivity a praktická cvičení, abych podpořil jejich zájem a aktivní účast - používám umělecká díla, abych představil žákům různé kulturní a umělecké projevy - pořádám diskuse a reflexe o uměleckých dílech, které žákům umožňují analyzovat a interpretovat různé aspekty umění a vyjadřovat své názory a dojmy
KK k učení Umění se učit KKU-USU-000-ZV5-001	<i>Monitoruje své procesy učení.</i>	- nechávám žáky samostatně při výuce objevovat, co se učí - aktivitu žáků podporuji prostorem pro dotazy žáků, podporuji jejich vzájemnou diskusi, vytvářím prostor pro bádání a zjišťování nových poznatků (o sobě i o světě) - vedu žáky ke spolupráci a vzájemné podpoře při učení - učím žáky vyvozovat z individuálního obecné, nebo naopak specifické - učím žáky respektu k jinakosti, ale i cestě, jak tuto jinakost zasadit do obecnějšího kontextu - pracuji s důkazy o učení (grafické záznamy, materiální artefakty apod.), hledám v nich oporu pro společnou diskusi a formulování závěrů

Metodický komentář pro učitele

Ilustrace popisuje komplexní sled kroků, který vede od komplexního a individuálního vnímání díla k užšímu zaměření na jeho část. Předpokládá tak alespoň dvouhodinový celek. Je také možnost rozdělit jej do dvou samostatných hodin. Učitel také může využít jen některé z částí jako samostatného celku.

Zásadní jsou společné diskuse. Při nich by měl pedagog podporovat respekt k rozmanitosti, zároveň však učit žáky formulovat obecněji platné myšlenky a závěry.

Popis ověřování

Učitel:

- sleduje zapojení žáků a jejich zájem;
- monitoruje práci ve skupinách;
- oceňuje respekt k rozmanitosti, vede žáky k argumentaci vlastního pohledu;
- při respektu k rozmanitosti oceňuje i vyjádření, která vedou k obecněji platným závěrům a zjištěním.

Zdroje

Koncertní provedení skladby: <https://www.youtube.com/watch?v=EkwqPJZe8ms&t=131s>





Národní pedagogický institut
České republiky

*Ilustrativní úloha ke vzdělávacímu obsahu RVP ZV
s vazbou na klíčové kompetence a základní gramotnosti*